



การทบทวนการสอนเพศวิถีศึกษา...สู่การพัฒนา



รายงานผลการวิจัยเพื่อทบทวน การสอนเพศวิถีศึกษาในสถานศึกษาไทย



นิยามความหมายของเพศวิถีศึกษา

"กระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับเพศที่ครอบคลุมพัฒนาการทางร่างกาย จิตใจ การทำงานของสรีระ และการดูแลสุขภาพอนามัย ทัศนคติ ค่านิยม สัมพันธภาพ พฤติกรรมทางเพศ มิติทางสังคมและวัฒนธรรมที่มีผล ต่อวิถีชีวิตทางเพศ เป็นกระบวนการพัฒนาทั้งด้านความรู้ ความคิด ทัศนคติ อารมณ์ และทักษะที่จำเป็นสำหรับบุคคล ที่ช่วยให้สามารถ เลือกดำเนินชีวิตทางเพศอย่างเป็นสุขและปลอดภัย สามารถพัฒนา และดำรงความสัมพันธ์กับผู้อื่นได้อย่างมีความรับผิดชอบและ สมดุล"

(ศูนย์เฉพาะกิจคุ้มครองและช่วยเหลือเด็กนักเรียน, 2558)

ภาคีความร่วมมือในการศึกษา

-  UNICEF ได้ทำการทบทวนการสอนเพศวิถีศึกษาในหลายประเทศ
-  งานวิจัยครั้งนี้เป็นความร่วมมือระหว่าง
 -  กระทรวงศึกษาธิการ (สพฐ., สอศ.)
 -  UNICEF, UNESCO, UNFPA and Population Council
 -  มหาวิทยาลัยมหิดล (ศูนย์ศึกษานโยบายสาธารณสุข สวัสดิการและสังคม)
 -  มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (คณะวิทยาการเรียนรู้และศึกษาศาสตร์)



วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อศึกษาการจัดการเรียนรู้เพศวิถีศึกษาในสถานศึกษาทั้งมัธยมศึกษาและอาชีวศึกษา
- 2) เพื่อศึกษาค่านิยมและทัศนคติของครู ผู้บริหารสถานศึกษา นักเรียน และผู้ปกครองในเรื่องเพศและเพศวิถีศึกษา
- 3) เพื่อศึกษาและนำเสนอความสำเร็จ ตลอดจนปัญหาในการจัดการเรียนการสอนเพศวิถีศึกษา
- 4) เพื่อศึกษานโยบายและยุทธศาสตร์การจัดการเรียนรู้เพศวิถีศึกษาระดับชาติ

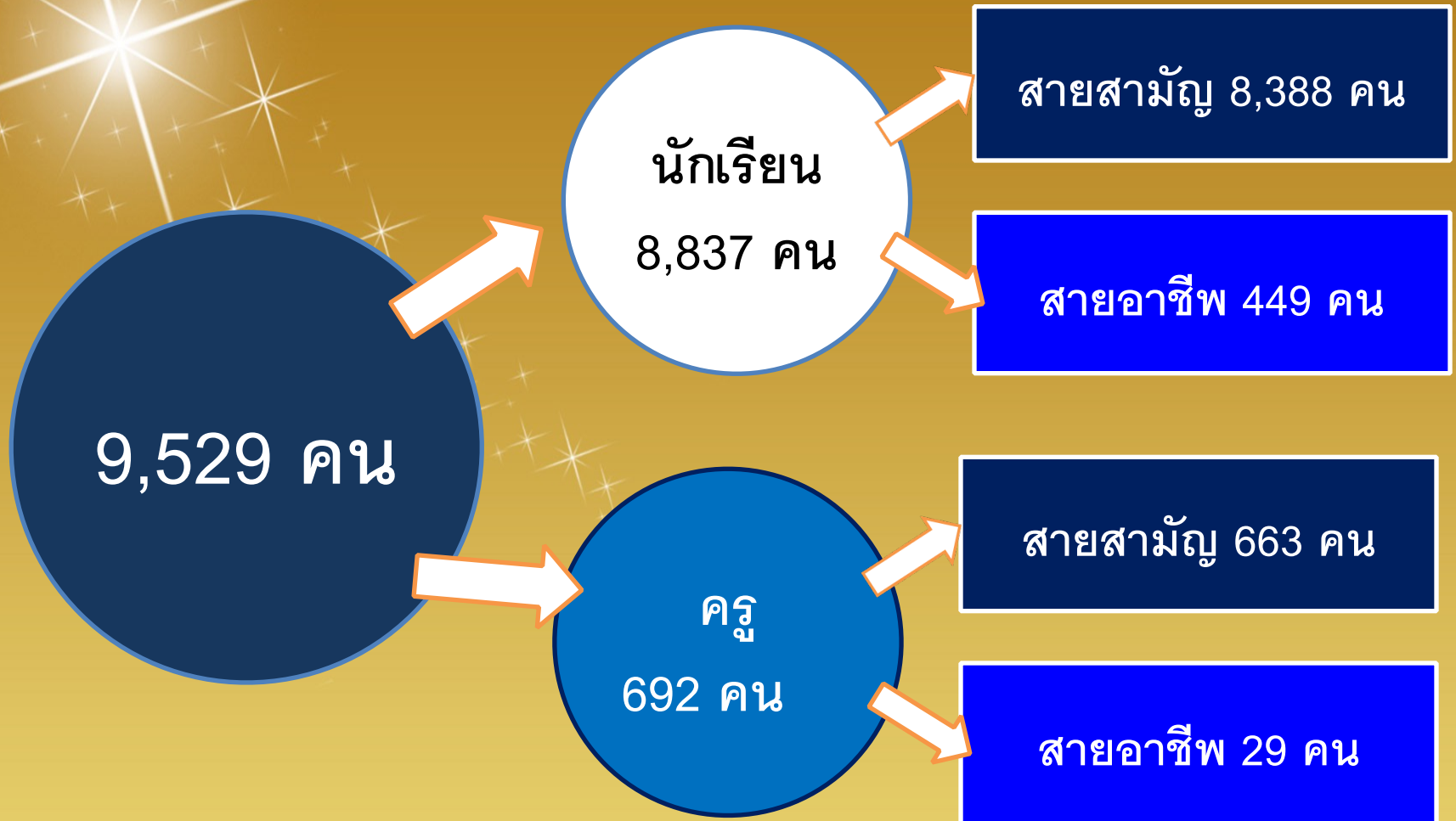


พื้นที่การวิจัย: 6 ภูมิภาคทั่วประเทศ

- ภาคกลาง (กรุงเทพมหานคร)
- ภาคตะวันตก (กาญจนบุรี)
- ภาคตะวันออก (ชลบุรี)
- ภาคใต้ (สุราษฎร์ธานี)
- ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ร้อยเอ็ด)
- ภาคเหนือ (ลำปาง)



การเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ



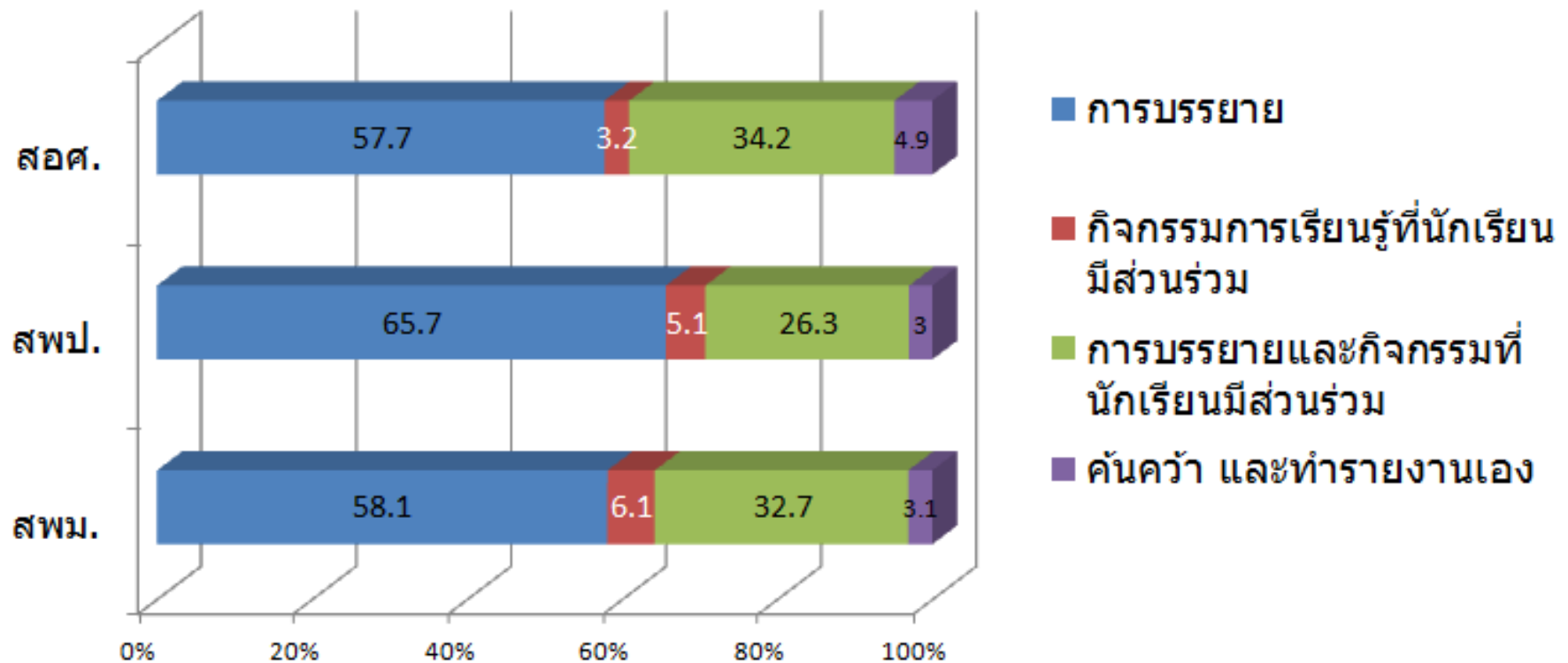
เก็บข้อมูลจากนักเรียนและครูด้วยแบบสอบถามบนคอมพิวเตอร์

ผลการศึกษา

เพศวิถีศึกษาสอนอะไรบ้าง?

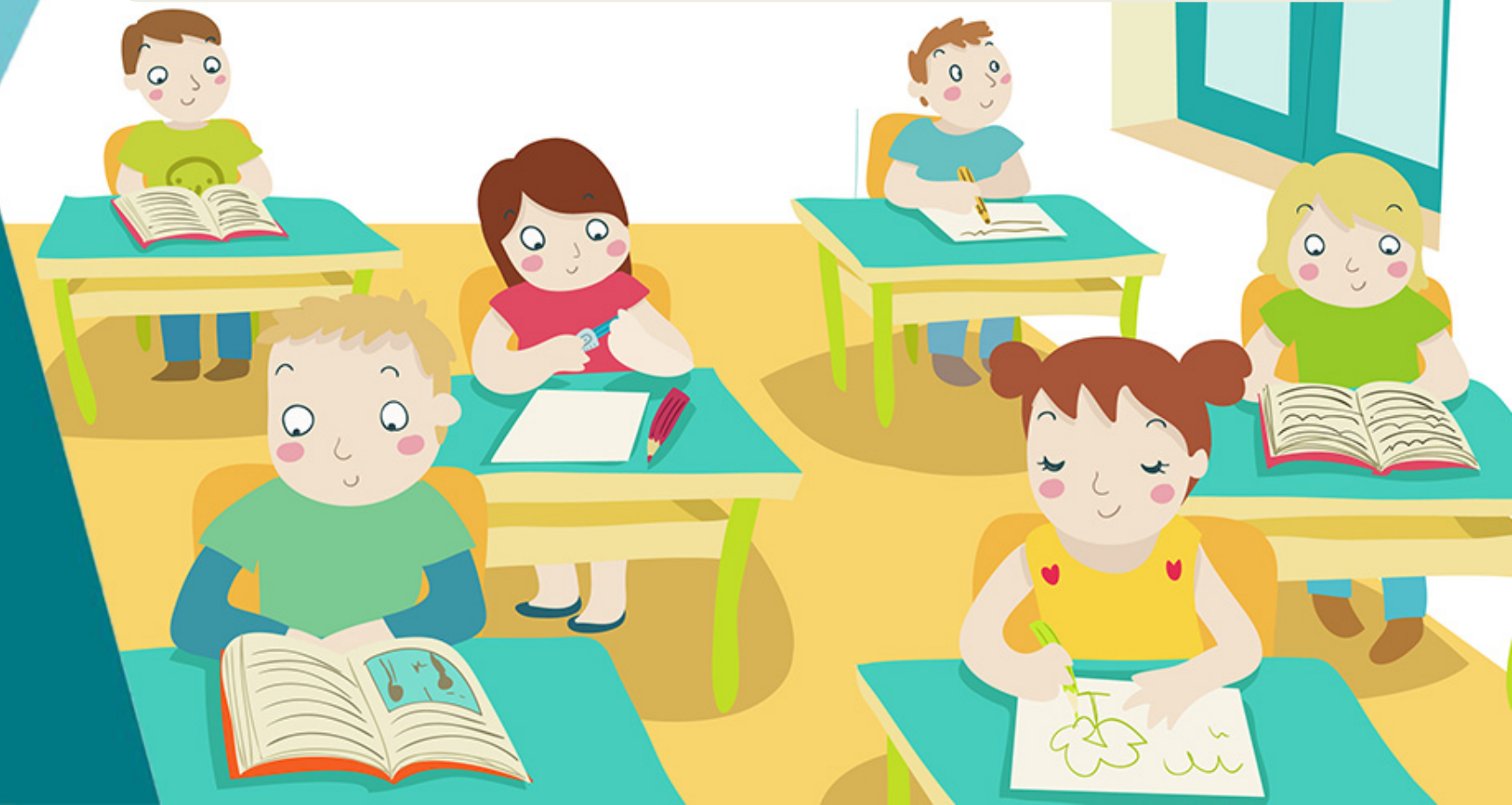


วิธีการสอนที่ใช้เป็นหลัก



ผลการศึกษา

การอบรมที่ครูได้รับมีผลอย่างไร?



การอบรมของครูที่สอนเพศวิถีศึกษา



ครูที่ได้รับการอบรมการสอนเพศวิถีศึกษา:



ครู สพฐ. 50%



ครู สอศ. 30%



จำนวนชั่วโมงที่ได้รับการอบรม

(มัธยมศึกษา เฉพาะกลุ่มที่ได้รับการอบรม):



ครู สพฐ. 16 ชม.



ครู สอศ. 23 ชม.



วิธีการสอน
แบ่งตามระยะเวลาที่ครูได้รับการอบรม

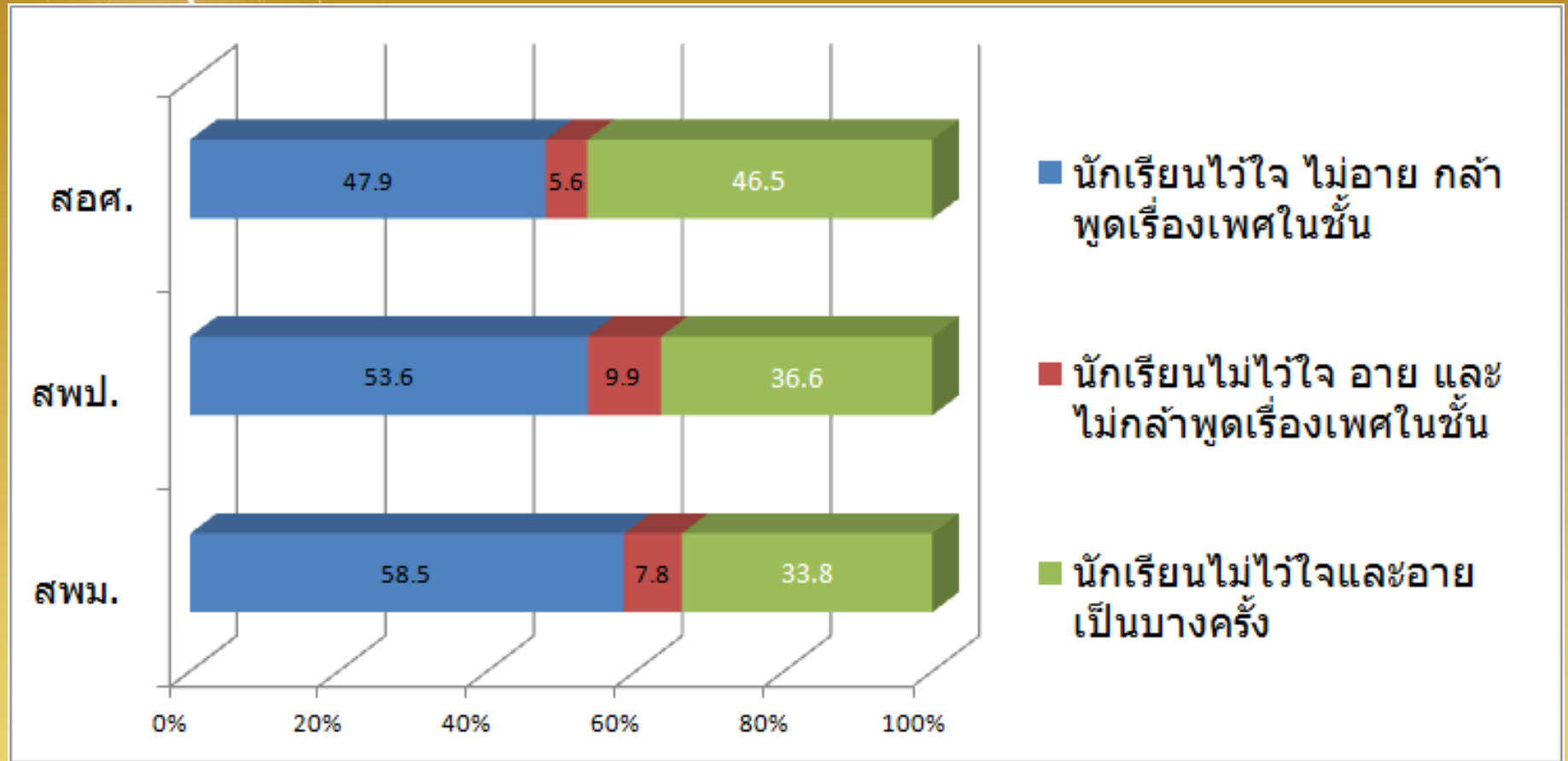
การสอนแบบกิจกรรม	ไม่ได้อบรม	1-17 ชม.	18 ชม.+
การบรรยาย	94.2	92.7	92.8
การอภิปรายในชั้นเรียน	62.0	62.7	70.4
การเล่นบทบาทสมมติ	24.5	31.1	40.8
การฉายวิดีโอ	49.6	60.1	71.7
การทำงานเป็นกลุ่มย่อย	51.9	61.7	72.4
การสาธิตการใช้ถุงยางอนามัย	29.1	46.1	58.6
การเล่าเรื่อง	58.2	62.7	68.4

ผลการศึกษา

ทัศนคติต่อเรื่องเพศ / เพศวิถีศึกษา



ความรู้สึกรักของนักเรียนในชั้นเรียนเพศวิถีศึกษา



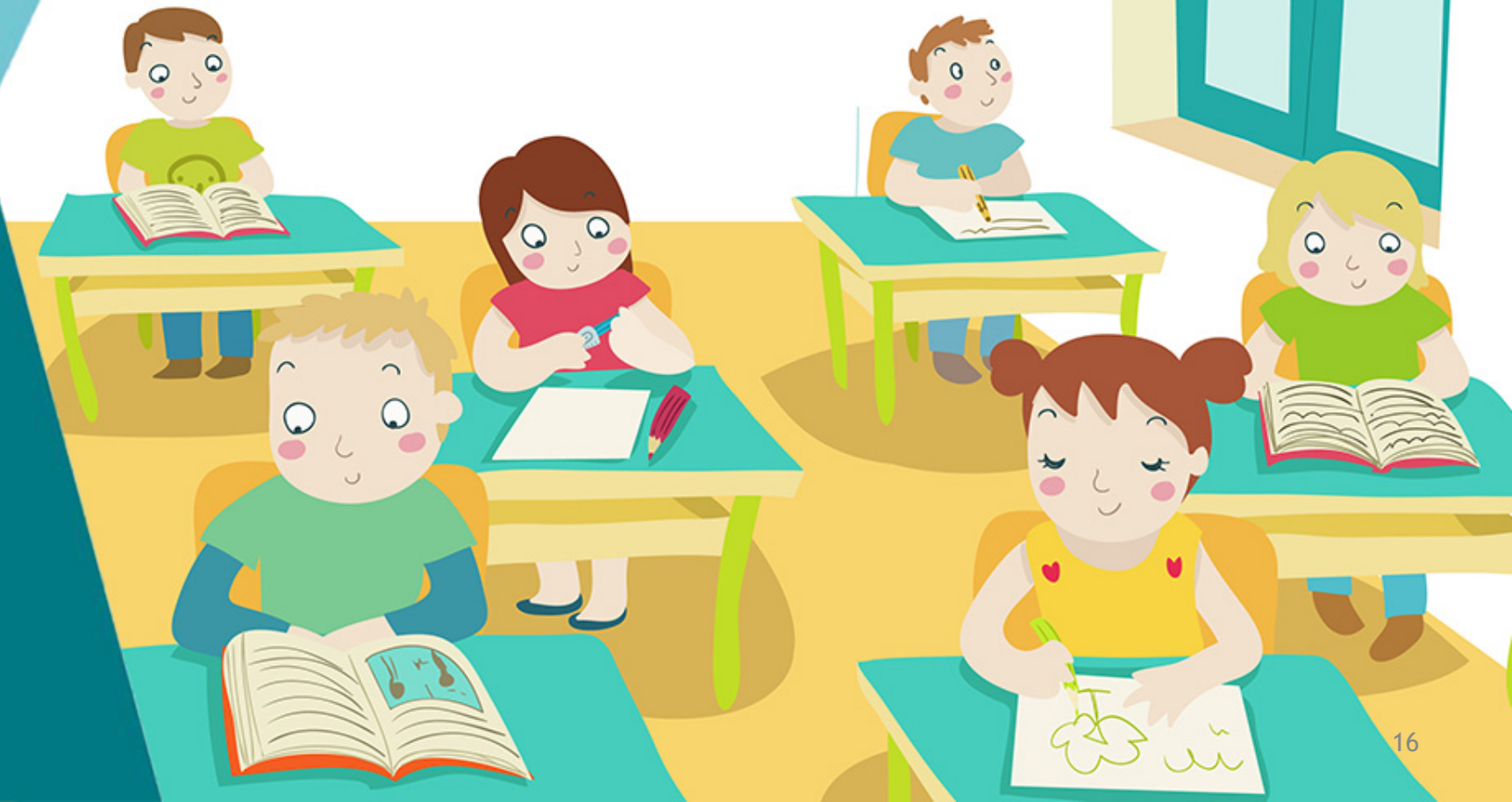
ภาพรวมของเพศวิถีศึกษาในประเทศไทย

การทบทวนพบว่านักเรียนระดับมัธยมศึกษา และอาชีวศึกษาส่วนใหญ่ได้เรียนเพศวิถีศึกษา แต่ก็มีด้านต่างๆ ที่ควรปรับปรุง ได้แก่

1. เพศวิถีศึกษาควรสร้างทักษะให้นักเรียนมากขึ้น
2. เพศวิถีศึกษาควรครอบคลุมเนื้อหาที่กว้างขึ้น
3. ควรพัฒนาทักษะการสอนของครูสอนเพศวิถีศึกษา
4. ควรสนับสนุนสถานศึกษาในการสอนเพศวิถีศึกษา

ครั้งนี้จะอธิบายข้อค้นพบและข้อเสนอแนะหลักในด้านเหล่านี้

ข้อเสนอแนะ



1. เพศวิถีศึกษาควรสร้างทักษะให้นักเรียนมากขึ้น

1.1 สถานศึกษา**ส่วนน้อย** (<10%) ใช้กิจกรรมการเรียนรู้เป็นวิธีหลักในการสอนเพศวิถีศึกษา

● นักเรียนไม่ได้รับการพัฒนาทักษะการ**คิดวิเคราะห์** การ**สื่อสาร** และ**การต่อรอง** ที่จะช่วยให้**ประยุกต์ใช้**ความรู้ที่ได้มาในชีวิตจริง และที่จำเป็นต่อการประเมินความเสี่ยงในสถานการณ์ต่างๆ และ การดำเนินชีวิตทางเพศปลอดภัยจากการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์ หรือ การติดโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์

1. เพศวิถีศึกษาควรสร้างทักษะให้นักเรียนมากขึ้น

ปัญหานี้อาจแก้ไขได้โดยการ

1. กำหนดเป้าหมายและตัวชี้วัดในหลักสูตรแกนกลางให้เน้นการสร้างทักษะและการประยุกต์ใช้ความรู้ในชีวิตจริง
2. สร้างบรรยากาศที่เอื้อให้นักเรียนคิดเองและเสนอความเห็น
3. สร้างทักษะการสอนให้ครูสอนเพศวิถีศึกษา
4. กำหนดระยะเวลาการสอนให้เพียงพอสำหรับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

2. เพศวิถีศึกษาควรครอบคลุมเนื้อหาที่กว้างขึ้น

2.1 เพศวิถีศึกษาควรครอบคลุมเนื้อหาด้านสิทธิ อำนาจ เพศภาวะ ความรุนแรงและความเท่าเทียมระหว่างเพศไม่เพียงพอ

- ➡ เพศวิถีศึกษาขาดประสิทธิผลในการป้องกันการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์และการป้องกันการติด STI/HIV
- ➡ นักเรียนจำนวนมากมีทัศนคติที่ปฏิเสธความเท่าเทียมระหว่างเพศและเห็นชอบกับการใช้ความรุนแรงในครอบครัว

2. เพศวิถีศึกษาควรครอบคลุมเนื้อหาที่กว้างขึ้น

2.2 เพศวิถีศึกษาควรครอบคลุมเนื้อหาด้านความหลากหลายทางเพศไม่เพียงพอ

➡ นักเรียนขาดวิธีการป้องกันการติดเชื้อ STI/HIV ในกรณีมีเพศสัมพันธ์กับเพศเดียวกันจึงเปราะบางต่อการติดเชื้อฯ

➡ การสอนไม่สร้างความเคารพในตัวตนของนักเรียนที่หลากหลายทางเพศ หรือการเคารพความแตกต่างในนักเรียนทุกกลุ่มอย่างเพียงพอ นำไปสู่การรังแกกันและปัญหาสุขภาพจิต

2. เพศวิถีศึกษาควรครอบคลุมเนื้อหาที่กว้างขึ้น

ปัญหาเหล่านี้อาจแก้ไขได้โดยการ

- 1.ปรับปรุงเนื้อหาในหลักสูตรให้ครอบคลุมประเด็นเหล่านี้
- 2.กำหนดระยะเวลาการสอนให้เพียงพอ
- 3.สื่อสารความสำคัญของประเด็นเหล่านี้ให้ผู้บริหาร ครู และผู้ปกครอง เพื่อสร้างความเข้าใจที่ตรงกันต่อเพศวิถีศึกษา

3. ควรพัฒนาทักษะการสอนของครูสอนพิเศษวิทย์ศึกษา

3.1 ครูมัธยมศึกษาร้อยละ 50 และครูอาชีวศึกษาร้อยละ 70 ไม่ได้รับการอบรมสำหรับการสอนพิเศษวิทย์ศึกษา

➡ ครูที่ไม่ได้รับการอบรมจะจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่นักเรียนมีส่วนร่วมน้อยกว่า และครอบคลุมหัวข้อต่างๆ น้อยกว่าครูที่ได้รับการอบรม

3. ควรพัฒนาทักษะการสอนของครูสอนพิเศษวิทย์ศึกษา

3.2 ครูส่วนใหญ่คิดว่านักเรียนไม่ควรมีเพศสัมพันธ์ และบางส่วนไม่ยอมรับความหลากหลายทางเพศ

➡ ทักษะของครูที่ตัดสินคุณค่าของนักเรียนบางส่วนในทางลบ เป็นอุปสรรคต่อการเปิดพื้นที่สำหรับการพูดคุยในประเด็นที่อ่อนไหวในบรรยากาศที่ปลอดภัยสำหรับนักเรียน

3. ควรพัฒนาทักษะการสอนของครูสอนพิเศษวิทย์ศึกษา

ปัญหาเหล่านี้อาจแก้ไขได้โดยการ

1. **จัดการอบรมให้ครู**ที่สอนเนื้อหาพิเศษวิทย์ศึกษาให้เพียงพอ โดยครอบคลุมทั้งวิธีการสอนที่นักเรียนมีส่วนร่วม เนื้อหาที่ยังไม่ถูกสอนเพียงพอ และทัศนคติที่เกี่ยวข้อง
2. **อบรมนักศึกษา**ด้านครุศาสตร์ ศาสตร์ในด้านที่เกี่ยวข้องให้มีความพร้อมสอนพิเศษวิทย์ศึกษา
3. **สนับสนุนการถ่ายทอดความรู้**จากครูที่เข้ารับการอบรมให้เพื่อนร่วมงาน

4. ควรสนับสนุนสถานศึกษาในการสอนเพศวิถีศึกษา

4.1 โรงเรียนส่วนใหญ่**ไม่มีวิธีการติดตาม** ประเมินผล หรือ
ตัวชี้วัดที่ชัดเจนเกี่ยวกับเพศวิถีศึกษา

➡ **ผู้อำนวยการ ครู และผู้ปกครองให้ความสำคัญต่อเพศวิถีศึกษา**น้อยกว่าวิชาที่มีการประเมินการเรียนการสอน

4. ควรสนับสนุนสถานศึกษาในการสอนเพศวิถีศึกษา

4.2 ยังไม่มีหน่วยงานภายในกระทรวงศึกษาธิการที่มีหน้าที่
ประสานงานในการทำงานด้านเพศวิถีศึกษา

▶ การทำงานของกระทรวงศึกษาธิการและกระทรวงอื่นๆ
ขาดการประสานงานด้านเพศวิถีศึกษา

▶ ครูหลายๆ คนให้ความเห็นว่าเขาขาดสื่อการสอนและ
การสนับสนุนต่อการสอนเพศวิถีศึกษา

4. ควรสนับสนุนสถานศึกษาในการสอนเพศวิถีศึกษา

4.3 ครูเพศวิถีศึกษาประมาณ 1 ใน 4 **ไม่รู้ดีกว่าผู้อำนวยการสนับสนุนการสอนเพศวิถีศึกษาอย่างเต็มที่**

▶ ครูที่ไม่รู้ว่าผู้อำนวยการสนับสนุนการสอนเพศวิถีศึกษาอย่างเต็มที่ **ครอบคลุมจำนวนหัวข้อที่สอนน้อยกว่าและจัดกิจกรรมการเรียนรู้**น้อยกว่าครูที่รู้ว่าผู้อำนวยการสนับสนุนการสอนเพศวิถีศึกษาอย่างเต็มที่

4. ควรสนับสนุนสถานศึกษาในการสอนเพศวิถีศึกษา

ปัญหาเหล่านี้อาจแก้ไขได้โดยการ

1. กำหนดหน่วยงานภายในกระทรวงศึกษาธิการ ให้ประสานงานการทำงานของหน่วยงานทั้งภายในและภายนอกกระทรวงฯ ในด้านเพศวิถีศึกษา รวมทั้งการสร้างและตรวจตำราและสื่อการเรียนรู้ออนไลน์
2. สร้างระบบการติดตามประเมินผลด้านเพศวิถีศึกษาให้สถานศึกษา โดยกำหนดมาตรฐานและตัวชี้วัดที่ชัดเจน
3. สร้างระบบพี่เลี้ยงให้ครูที่สอนเนื้อหาเพศวิถีศึกษา

4. ควรสนับสนุนสถานศึกษาในการสอนเพศวิถีศึกษา

ปัญหาเหล่านี้อาจแก้ไขได้โดยการ

4. ให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการสอนเพศวิถีศึกษา เพื่อให้เกิดการสื่อสารระหว่างสถานศึกษา ผู้ปกครอง และนักเรียน และเกิดการสนับสนุนต่อการสอนเพศวิถีศึกษาจากครอบครัว

5. ส่งเสริมให้ผู้อำนวยการสถานศึกษาเห็นความสำคัญของเพศวิถีศึกษา เปิดโอกาสให้ครูเพศวิถีศึกษาพัฒนาทักษะการสอน และจัดหาสื่อและอุปกรณ์การสอนที่หลากหลาย

จากงานวิจัยสู่การดำเนินงานของ สพฐ

- ★ ประชาสัมพันธ์ พรบ. และบทบาทหน้าที่ที่ต้องทำงานตาม พรบ.
- ★ ทำวิจัยการทำงานตาม พรบ. ป้องกัน และแก้ไขปัญห
- ★ สั่งการให้ทุกสถานศึกษาสอนเพศวิถีศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ
- ★ สร้างความตระหนักในเรื่องการป้องกัน และแก้ไขปัญหาท้องในวัยรุน โดยใช้ การประกวดหนังสือ
- ★ พัฒนาครู โดยใช้ระบบ E-learning

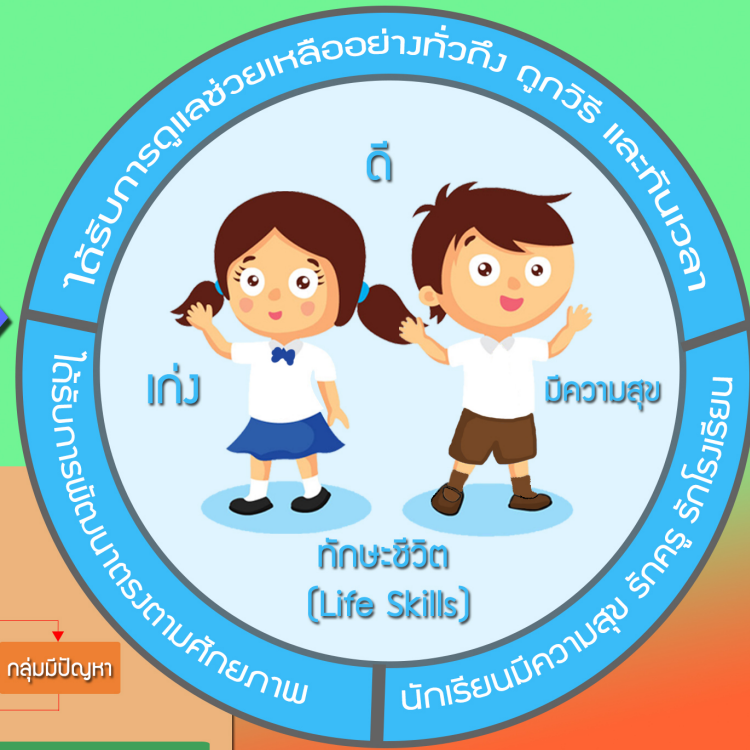
ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

“รู้จัก รักและเข้าใจ ห่วงใย ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง”

คุณลักษณะที่พึงประสงค์ 8 ประการ

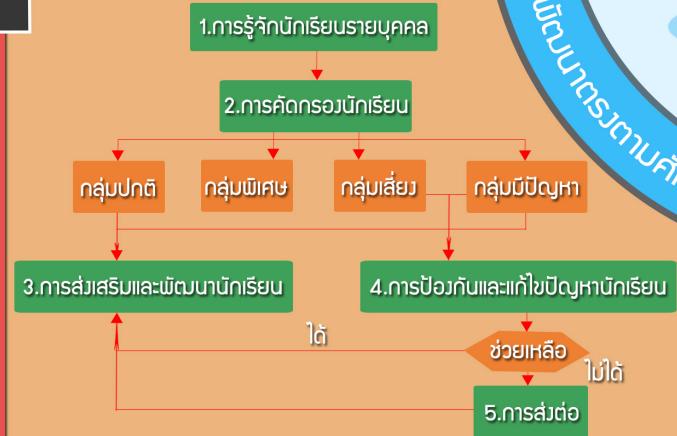
กระบวนการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระ + กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

การพัฒนาสมรรถนะ 5 ด้าน



บทบาทและหน้าที่ระบบการดูแลช่วยเหลือและคุ้มครองนักเรียน

- ดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้ประสบความสำเร็จทางการเรียน
- พดุงรักษานักเรียนให้อยู่ในระบบการศึกษาโดยไม่ออกกลางคัน
- สร้างโอกาสและความเท่าเทียมทางการศึกษาให้แก่นักเรียน
- ป้องกันและแก้ไขปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพการเรียนรู้ของนักเรียน
- ยุติการใช้ความรุนแรงทุกรูปแบบในสถานศึกษา
- ใช้ความรัก ความเข้าใจ เป็นเครื่องมือในการพัฒนาหล่อหลอม และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมผู้เรียน
- สร้างและพัฒนาเครือข่ายในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
- เป็นหลักประกันที่ช่วยสร้างความมั่นใจให้ผู้ปกครอง ชุมชนและสังคม



ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง กระบวนการดำเนินงานที่มีแบบแผน มีขั้นตอนอย่างชัดเจนในการส่งเสริม สนับสนุน ดูแลช่วยเหลือนักเรียน ให้ประสบความสำเร็จทางการเรียน และให้ได้รับการพัฒนาศักยภาพอย่างรอบด้านโดยอาศัยการมีส่วนร่วมจากผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย

